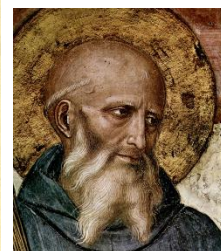
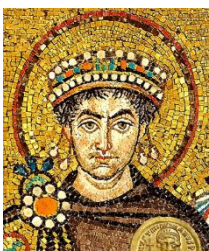
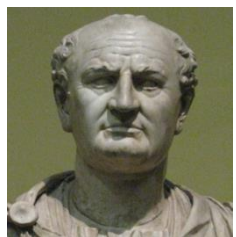

Η παρακάτω παρουσίαση του δοκιμίου συμπυκνώνει την έντυπη έκδοση, διευκολύνοντας παράλληλα την προσβασιμότητα του αναγνώστη σε ένα σύνθετο εγχείρημα, μέσω του οπτικού και διαχειριστικού πλεονεκτήματος μιας διανθισμένης και με πρόσθετη εικονογραφία ηλεκτρονικής παρουσίασης

Οι προσφυγή του απαιτητικού ερευνητή αναγνώστη στο έντυπο κείμενο προσφέρει αναλυτικότερη αποτύπωση του ορίζοντα των γεγονότων και τα τεκμηριώνει συστηματικά μέσω υποσημειώσεων με βιβλιογραφικές κυρίως αναφορές.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

Ρ Ε Κ Β Ι Ε Μ

HOMO SAPIENS

Μ Ε

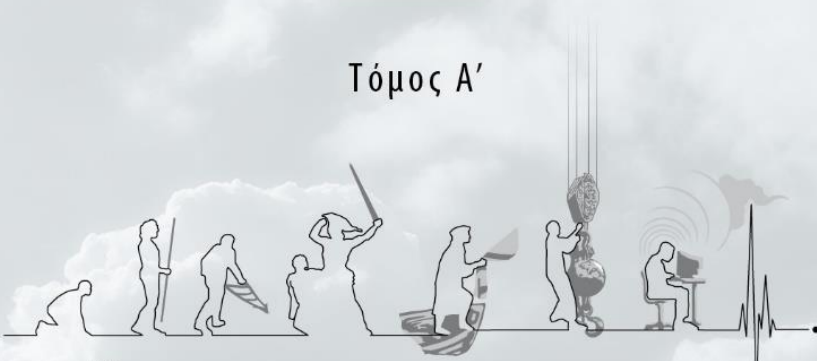
Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΚΡΕΣΣΕΝΤΟ;

ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

ΔΟΚΙΜΙΟ

Τόμος Α΄

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ε.Μ.Π.

Σύνοψη περιεχομένων Α΄ τόμου

- Οδοιπορικό στο δοκίμιο
  - Πρώτο Κεφάλαιο
  - Πολυδιάστατο της προέλευσης του «συμβάντος» homo sapiens
  - Γένεσις, ελεύθερο βάδην στην Προϊστορία
- Δεύτερο Κεφάλαιο
  - Πρώτο μέρος της ιστορικής περιόδου: Οι πέντε χιλιετίες επικυριαρχίας της γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής στις κοινωνικές εξουσίες. (≈ 3500π.Χ. μέχρι 1500μ.Χ.)
  - Άρχοντες, οι μεγαλοϊδιοκτήτες γης

ΠΡΩΤΟ
ΜΕΡΟΣ
ΤΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ
ΠΕΡΙΟΔΟΥ

ΕΠΙΚΥΡΙΑΡΧΙΑ
ΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΣΤΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ

ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΗΣ 4ης π.Χ. ΧΙΛΙΕΤΙΑΣ ΣΤΟ 1492 μ.Χ.,
ΤΗΝ ΟΨΙΜΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟ ΚΟΛΟΜΒΟ

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

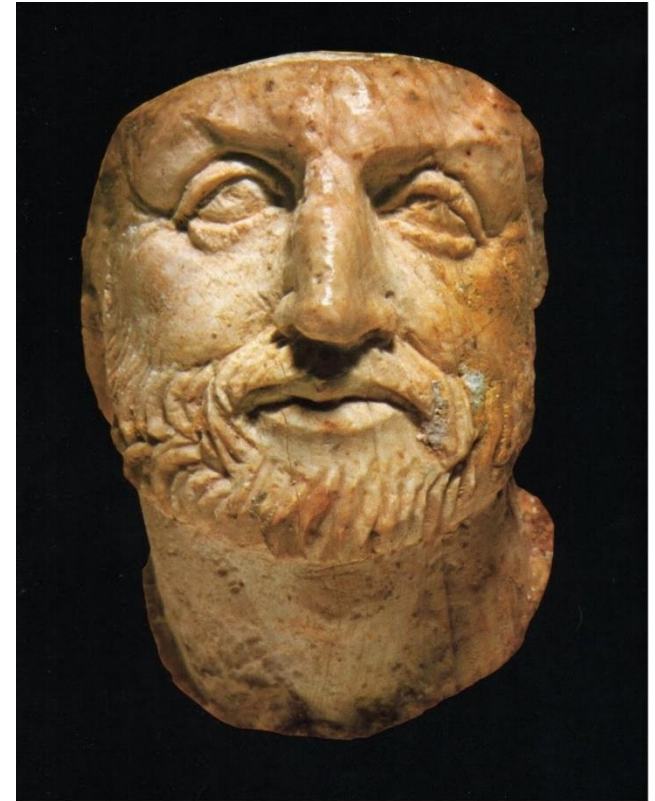
• Ανάδυση ευρασιατικής υπερδύναμης επί Φιλίππου Β΄

→ Το κενό εξουσίας από την αλληλοεξόντωση των νοτιοελληνικών πόλεων-κρατών κάλυψε η ανερχόμενη βόρεια ελληνική δύναμη των Μακεδόνων. Ο Φίλιππος Β΄ διαδέχθηκε τον αδερφό του, Περδίκκα Γ΄, σε μια πολύ δύσκολη περίοδο για το περιτριγυρισμένο από εχθρούς βασίλειο της Μακεδονίας. Κατά τα 24 χρόνια της βασιλείας του (360 - 336 π.Χ.), ο Φίλιππος συγκρότησε με αξιοκρατικά κριτήρια και οργανωτική ευφυΐα την ολιγαρχική δομή των εξουσιών του. Έδρασε με ακατάβλητη επιμονή, μελετημένες κινήσεις, αμείλικτη αποφασιστικότητα και σκληρότητα:

❖ Η βόρεια Ελλάδα συνενώθηκε επί της ουσίας, βγήκε από την εσωστρέφεια και την αφάνεια, «τοποθετήθηκε» στον τότε παγκόσμιο γεωπολιτικό χάρτη και αναδείχθηκε σε ισχυρό παίκτη του ευρασιατικού κόσμου.

❖ Τερματίστηκαν οι δυναστικές έριδες που πάντοτε συντρόφευαν το βασίλειο, αναβαθμίστηκαν οι εγχειροβελτιωτικές και συγκοινωνιακές υποδομές και ανασυγκροτήθηκε ο στρατός σε τακτικά σώματα από άριστα εκπαιδευμένους, εκ γενετής σχεδόν, πολεμιστές, εξοπλισμένους με τα αποτελεσματικότερα όπλα της εποχής τους.

→ Εξουδετερώθηκε η επιθετικότητα των βαλκανικών φύλων στο βορρά, συνήθης κίνδυνος για τη Μακεδονία, οι ελληνικές πόλεις της περιοχής μέχρι τον Ελλήσποντο με την κατάκτηση πλουτοπαραγωγικών πηγών τους.

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

• Ανάδυση ευρασιατικής υπερδύναμης επί Φιλίππου Β΄

→ Επί Φιλίππου Β΄ δημιουργήθηκε για πρώτη φορά στον ηπειρωτικό ευρωπαϊκό χώρο μια εκτεταμένη επικράτεια με ισχυρή πολιτικοστρατιωτική δομή και ενιαία οικονομική βάση, συγκρίσιμη μόνο με την ασιατική της μηδο-περσικής αυτοκρατορίας:

❖ Λειτουργήσαν σε στέρεες βάσεις οι συμμαχίες με τα όμορα κρατίδια της άνω Μακεδονίας, λόγω της ενσωμάτωσης των αρχηγών τους στην κεντρική και ενιαία στρατιωτική προνομιούχο τάξη, προπομπό των Φίλων του Βασιλέα επί Αλεξάνδρου και Επιγόνων. Οι στενοί συνεργάτες του Φιλίππου και στη συνέχεια του Αλεξάνδρου προέρχονταν από αυτό το άτυπο όργανο εξουσίας και ήταν επιφανείς προσωπικότητες γειτονικών περιοχών.

❖ Η κυριαρχία του βασιλείου των Μακεδόνων στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο άρχισε με τον έλεγχο της Θεσσαλίας, της Θράκης και της δελφικής αμφικτυονίας.

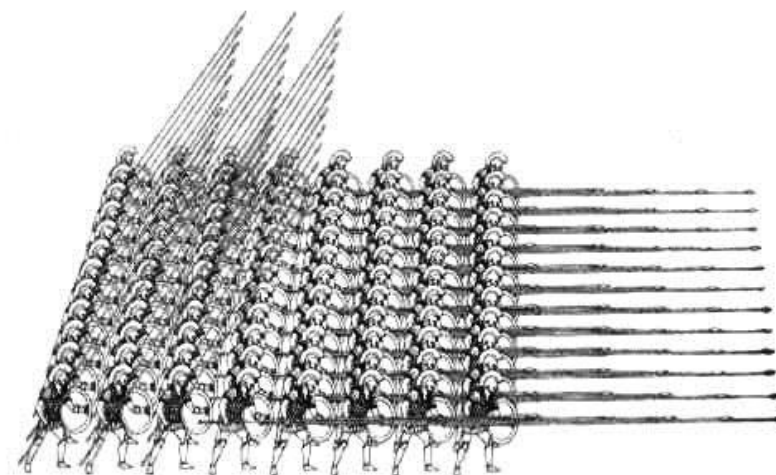
❖ Στη συνέχεια, ο στρατός του Φιλίππου συνέτριψε τους Φωκείς που είχαν βεβηλώσει το ιερό των Δελφών, κατέλαβε τη Χαλκιδική και κατατρόπωσε την αντιμακεδονική συμμαχία Αθηναίων και Θηβαίων στη μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.).

❖ Κατέστη δυνατή, το 337 π.Χ., με τη δύναμη βέβαια των όπλων του ισχυρότερου, η ίδρυση της «πανελληνίας συμμαχίας», στην οποία συμμετείχαν όλες οι ελληνικές πόλεις-κράτη, πλην Λακεδαιμονίων, με στόχο τη δυναμική αντιμετώπιση της περσικής απειλής.

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

- Ανάδυση ευρασιατικής υπερδύναμης επί Φιλίππου Β΄
  - Ο Φίλιππος προετοίμασε μεθοδικά την επίθεση στην Περσία αλλά δεν πρόλαβε να την πραγματοποιήσει. Δολοφονήθηκε έναν χρόνο μετά την ίδρυση της πανελλήνιας συμμαχίας.
  - Διαδεχόμενος το 336 π.Χ. ο Αλέξανδρος τον πατέρα του, σε ηλικία 20 μόλις ετών, παρέλαβε το πλέον εκτεταμένο, ισχυρό αλλά και απόλυτα συγκεντρωτικό περί τον βασιλέα ευρωπαϊκό κράτος, που διέθετε και την «αρίστη» για την εποχή του πολεμική μηχανή.
    - ❖ Ο Φίλιππος είχε αλλάξει ριζικά το οπλικό σύστημα και τη στρατιωτική τακτική της μακεδονικής φάλαγγας.
    - ❖ Ελάφρυνε τον αμυντικό εξοπλισμό, μεγάλωσε το μήκος του δόρατος και δημιούργησε έναν επιθετικό σχηματισμό, ικανό να συντρίψει επίλεκτα τμήματα, όπως η θηβαϊκή λοξή φάλαγγα.
    - ❖ Αναβάθμισε την πειθαρχία και την αποτελεσματικότητα του ιππικού, αξιοποιώντας στο έπακρο την παραδοσιακή έφιππη υπεροχή των βορειοελλαδικών φυλών.

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

• **Ανάδυση ευρασιατικής υπερδύναμης επί Φιλίππου Β΄**

- Οι αναγκαίες και ικανές πολεμικές αρετές για τις νίκες επί πολυπληθέστερων αντιπάλων θεμελιώθηκαν στη «διά βίου» σκληρή εκπαίδευση, στις συνεχείς βελτιώσεις της τακτικής και του εξοπλισμού από τις εμπειρίες στα πεδία των μαχών και στη διεύρυνση της στρατολογικής βάσης.
- Ο Φίλιππος είχε κατορθώσει να ενσωματώσει και πολιτικά τις ανεξάρτητες ηγεμονίες της Άνω Μακεδονίας στο βασίλειό του. Οι «αριστοκρατικές» οικογένειες κάθε περιοχής πλαισίωσαν τις τάξεις των Εταίρων του βασιλικού ιππικού, ο μεγάλος όγκος ενός δημογραφικά ανθούντος πληθυσμού κατατασσόταν στα τμήματα του πεζικού.

• **Η εποποιία του Αλεξάνδρου**

- Ο Αλέξανδρος κινήθηκε κατ' αρχάς στα χνάρια του Φιλίππου, εξασφαλίζοντας πρώτα τα βόρεια σύνορα του βασιλείου και επιβεβαιώνοντας στη συνέχεια την ηγεμονική θέση του στη Θεσσαλία, τη δελφική αμφικτυονία και την πανελλήνια συμμαχία.
- Πλαισιωμένος βέβαια από τους ικανότερους πολέμαρχους της εποχής του, επέδειξε σπάνιες, σε όλη την ανθρώπινη ιστορία, προσωπικές, στρατιωτικές και πολιτικές ικανότητες.
- Κατάφερε με τους επιτελείς του κατά τα δύο πρώτα χρόνια της βασιλείας του να εξουδετερώσει την ισχυρή εσωτερική αντίδραση τμήματος της μακεδονικής αριστοκρατίας, να συντρίψει τη νέα εξέγερση μερικών ελληνικών πόλεων με επικεφαλής τη Θήβα και να οργανώσει την τελική φάση της μεγάλης εκστρατείας του εναντίον των Περσών.
- Κέρδισε όλες τις πολεμικές αναμετρήσεις στην απέραντη ασιατική ήπειρο, με επίπονες εκστρατείες σε απροσπέλαστα μέχρι τότε σε τακτικό στρατό εδάφη και ταχύτατους ιδιοφυείς ελιγμούς στα πεδία των μαχών εναντίον αριθμητικά υπέρτερων αντιπάλων.
- Συνδυάζοντας τη σκληρότητα με το οικουμενικό πνεύμα και τη γενναιοδωρία, ο Αλέξανδρος κέρδιζε παράλληλα όχι μόνο τη συνεργασία της άρχουσας τάξης των κατακτημένων εθνοτήτων, αλλά και την ουσιαστική ενσωμάτωσή τους στη δική του αυτοκρατορία.

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

• Η εποποιία του Αλεξάνδρου

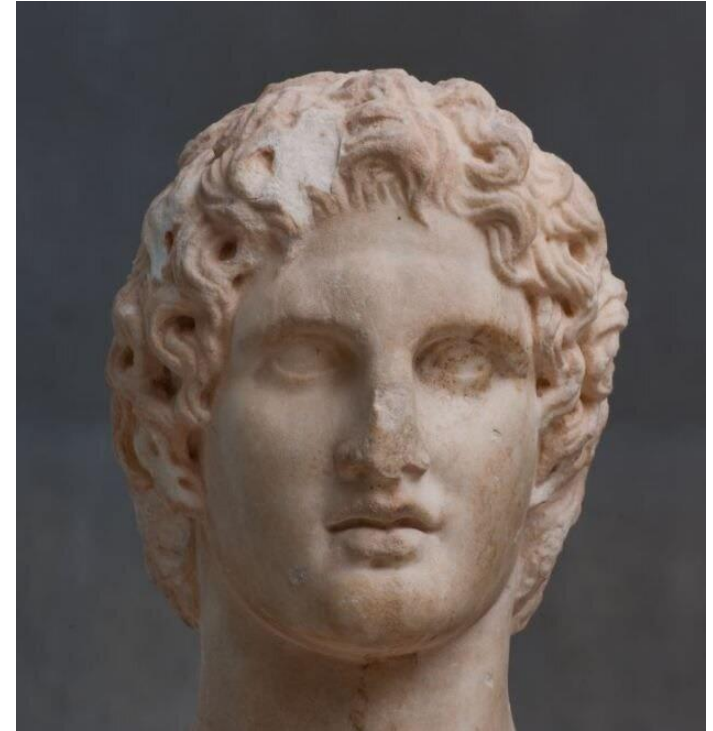
- Το 334 π.Χ., ο ισχυρότερος μέχρι την εποχή εκείνη ευρωπαϊκός στρατός με επικεφαλής τον Αλέξανδρο πέρασε στην Ασία από τον Ελλήσποντο και νίκησε το στρατό των Περσών σατραπών στον Γρανικό ποταμό, ανοίγοντας τις πύλες της Μικράς Ασίας και κατακτώντας στη συνέχεια τις πόλεις-κράτη των μεσογειακών ακτών.
- Ο Πέρσης βασιλιάς Δαρείος Γ΄ τέθηκε επικεφαλής των πολεμικών του δυνάμεων και αντιμετώπισε τον Αλέξανδρο στην Ισσό, το 333 π.Χ. Αν και διέθετε υπερδιπλάσια σε αριθμό στρατιωτική δύναμη και πολλούς μισθοφόρους ελληνικής καταγωγής, οι άνδρες του υστερούσαν καταφανώς σε φρόνημα, εκπαίδευση, ομοιογένεια, πειθαρχία και συμπαγή δύναμη κρούσης.
- Η συντριβή της περσικής στρατιάς και η φυγή του Δαρείου άφησαν το πεδίο ελεύθερο για την κατάκτηση της βόρειας Συρίας και των φοινικικών πόλεων με την πρωτεύουσά τους Τύρο, που αντιστάθηκε και κατεστράφη ολοσχερώς. Η Αίγυπτος υποδέχθηκε τον Αλέξανδρο ως ελευθερωτή, ο στρατηλάτης έλαβε τον τίτλο του φαραώ από τον αρχιερέα και ίδρυσε στο δυτικό δέλτα του Νείλου νέα πρωτεύουσα, την Αλεξάνδρεια.

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

• Η εποποιία του Αλεξάνδρου

→ Η δεύτερη συντριβή της υπό τον Δαρείο περσικής στρατιάς στην πεδιάδα των Γαυγαμήλων, το 331 π.Χ., απέδειξε την πάγια υπεροχή της δυτικής στρατιωτικής μηχανής έναντι της πολυαριθμότερης ανατολικής και άνοιξε στον Αλέξανδρο το δρόμο για την κατάκτηση και της Μεσοποταμίας. Εισήλθε χωρίς αντίσταση στη Βαβυλώνα και τα Σούσα, όπου θεμελίωσε και την οικονομική συνιστώσα της εξουσίας του: καθιέρωσε ενιαίο νομισματικό σύστημα στην αυτοκρατορία, με ισχυρό κορμό την κυκλοφορία μεγάλου αριθμού νομισμάτων που έκοψε από τον αποθηκευμένο στα θησαυροφυλάκια της πόλης χρυσό.

→ Προχωρώντας στην καρδιά της αυτοκρατορίας των Αχαιμενιδών, ο Αλέξανδρος έφτασε, κατέλαβε και πυρπόλησε το 330 π.Χ. μια από τις μητροπόλεις της, την Περσέπολη, μια συμβολική κίνηση ανταπόδοσης των καταστροφών του Ξέρξη στην Ελλάδα, ενάμιση αιώνα νωρίτερα. Ο Δαρείος δολοφονήθηκε από το δικό του σατράπη της Βακτριανής, ο Αλέξανδρος απέδωσε στη σορό του βασιλικές τιμές, καταδίωξε το δολοφόνο και αυτοανακηρύχθηκε νόμιμος κληρονόμος της μηδο-περσικής αυτοκρατορίας. Χρειάστηκαν άλλα τρία χρόνια επίπονων εκστρατειών και εντατικών συγκρούσεων για να επιτευχθεί η υποταγή των ανατολικών σατραπειών της Ωξιανής, της Υπερωξιανής, της Βακτριανής και άλλων δύσβατων περιοχών. Οι μεγάλες πόλεις άνοιξαν τις πύλες τους για να υποδεχτούν τη διάδοχη κατάσταση.

→ Το 328 π.Χ. ολοκληρώθηκαν θριαμβευτικά και οι πλέον φιλόδοξοι αρχικοί στόχοι της εκστρατείας. Ορισμένοι Μακεδόνες και κυρίως οι λοιποί Έλληνες θεωρούσαν ότι δεν έχει νόημα η συνέχειά της.

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

• Η εποποιία του Αλεξάνδρου

→ Εντούτοις ο Αλέξανδρος έθεσε ως νέο στόχο την περαιτέρω επέκταση της αυτοκρατορίας. Έχοντας επιλέξει ως πρωτεύουσά του τη Βαβυλώνα, μετέθεσε το βάρος της πολιτικής εξουσίας του στην Ασία και εξουδετέρωσε τις αντιδράσεις των εκπροσώπων από τις νότιες ελληνικές πόλεις-κράτη, απολύοντας τις στρατιωτικές μονάδες τους.

→ Το 327 π.Χ. ο Αλέξανδρος ξεκίνησε εκστρατεία κατά της Ινδίας, επιχειρώντας να φτάσει μέχρι τα νότιο-ανατολικά σύνορα του τότε γνωστού κόσμου. Νίκησε το γενναίο Ινδό μονάρχη Πόρο στον ποταμό Υδάσπη το 326 π.Χ. και κατέκτησε το βόρειο τμήμα της κοιλάδας του Ινδού.

→ Η κόπωση του στρατού, η συσπείρωση των ινδικών βασιλείων ενώπιον του κοινού εχθρού και οι γενικευμένες απόπειρες ανταρσίας στα μετόπισθεν τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει τη συνέχεια προς την κοιλάδα του ποταμού Γάγγη.

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

• Η εποποιία του Αλεξάνδρου

→ Μετά το δύσκολο ταξίδι της επιστροφής στα Σούσα και τη Βαβυλώνα, ο Αλέξανδρος αφέθηκε στην ανατολίτικη ζωή της χλιδής και των υπερβολών, σχεδιάζοντας με τους επιτελείς του νέες φιλόδοξες εκστρατείες.

→ Με τον αιφνίδιο και πρόωρο θάνατό του το 323 π.Χ. στη Βαβυλώνα, ο Αλέξανδρος κληροδότησε στους στρατηγούς του τη μεγαλύτερη αυτοκρατορία της μέχρι τότε ιστορίας, όπως αναδεικνύεται και από την ευρύτερη κλίμακα του προηγούμενου χάρτη.

→ Η στρατιωτική εποποιία του Αλεξάνδρου συνήθως συνοψίζεται στις προαναφερθείσες τρεις μάχες-σταθμούς, Γρανικός (334 π.Χ.), Ισός (333 π.Χ.) και Γαυγάμηλα (331 π.Χ.). Η σχηματοποίηση αυτή υποβαθμίζει κατάφωρα τα κορυφαία ατομικά και συλλογικά πολεμικά προσόντα και του τελευταίου οπλίτη στο εκστρατευτικό σώμα, το δομημένο από την παιδική ηλικία επίτευγμα της συλλογικής αριστείας για την κατάκτηση της νίκης. Αναδείχθηκε βέβαια στις κρίσιμες αναμετρήσεις με στρατούς αριθμητικά υπέρτερους. Αποδείχθηκε όμως κατά τις επίπονες εκστρατείες, τους συνεχείς αγώνες υπό εξαιρετικά αντίξοες εδαφικές και κλιματικές συνθήκες με ανυπότακτα τοπικά φύλα, όπως οι πολεμιστές που ζούσαν στο σημερινό Αφγανιστάν και γονάτισαν τους στρατούς των μεγάλων δυνάμεων της εποχής μας.

→ Ο Αλέξανδρος δεν πρόλαβε ούτε ως ή άλλως να αναδιοργανώσει την αυτοκρατορία που κατέκτησε. Υιοθέτησε, παρά τις αντιδράσεις των επιτελών του, το περσικό υπόδειγμα και η δομή των σατραπειών διατηρήθηκε λίγο πολύ ανέπαφη.

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

• Η εποποιία του Αλεξάνδρου

- Ξεκίνησε πάντως το δύσκολο εγχείρημα της διαμόρφωσης κοινής ευρασιατικής κορυφής στο πολυεθνικό αυτό οικοδόμημα:
  - ❖ Μετά τα Γαυγάμηλα επέτρεψε την είσοδο μελών της άρχουσας μηδο-περσικής τάξης στο πολιτικό σκέλος της διοίκησης, με κριτήριο την αφοσίωση στο μονάρχη, όχι την εθνικότητα.
  - ❖ Η ολιγαρχική μορφή των κοινωνικών εξουσιών επί Αλεξάνδρου, ειδική περίπτωση ηγέτη-μονοκράτορα με πολυφυλετικό ολιγαρχικό υπόβαθρο, εμβολίασε με μακεδονικά, κυρίως, στοιχεία το μηδο-περσικό πρότυπο των αυτοκρατοριών που εφαρμόστηκε επί άλλες δύο και πλέον χιλιετίες, μέχρι τα πολύ μεταγενέστερα προ και μετα-μεσαιωνικά καθεστώτα των ελέω θεού βασιλέων στον ευρωπαϊκό χώρο.
- Ο μονάρχης ήταν «νόμος έμψυχος», ισχύς του ήταν ο στρατός και η επικράτειά του δορίκτητος, κατακτημένη με τη δύναμη των όπλων. Πλαισιωνόταν μόνο από μια αυλή έμπιστων, προσωπικής του επιλογής, τους Φίλους του Βασιλιά. Η διοικητική γραφειοκρατία απασχολούσε σχετικά μικρό αριθμό υπαλλήλων και οι θεσμοθετημένες εκτελεστικές της αρμοδιότητες ήταν εξαιρετικά περιορισμένες.
- Ο απομακρυσμένος από τα τετριμμένα και τους κοινούς ανθρώπους μονάρχης ανέθετε στους έμπιστους φίλους του την υλοποίηση της βούλησής του για τη διακυβέρνηση των υποσυνόλων της επικράτειας και παρέμενε ο «μεγάλος ευεργέτης» του λαού του. Υποτίθεται ότι ήταν προικισμένος και με «θεική φύση», που περιορίστηκε μετά την επικράτηση του χριστιανισμού σε «θεική εξουσιοδότηση».

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

• Η ελληνιστική εποχή

- Οι επόμενοι τρεις αιώνες της ελληνιστικής περιόδου χαρακτηρίζονται από συνεχείς συγκρούσεις μεταξύ των επιγόνων του Αλεξάνδρου και κυριαρχούν για μεγάλο διάστημα τρεις δυναστείες.
- Ενδιάμεσα ιδρύονται και ανεξάρτητα βασίλεια, όπως της Περγάμου το 263 π.Χ. με τη μεγάλη βιβλιοθήκη της, που διασώθηκε μέχρι την υποταγή της στους Ρωμαίους το 133 π.Χ. Ο παρακάτω χάρτης συνοψίζει την ελληνιστική εικόνα περί το 240 π.Χ., την περίοδο της μέγιστης εξάπλωσης των Πτολεμαίων:

- ❖ Το σελευκιδικό βασίλειο συρρικνωνόταν διαρκώς από την εποχή της ίδρυσής του, στη Μικρά Ασία τοπικοί ηγεμόνες κατάφεραν να ανεξαρτητοποιηθούν.
- ❖ Στον ελλαδικό χώρο απεξαρτήθηκαν από τους Αντιγονίδες και συγκροτήθηκαν δύο συμπολιτείες, η Αιτωλική και η Αχαϊκή.

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

• Η ελληνιστική εποχή

→ Το πρότυπο της μονοπρόσωπης εξουσίας για τις επόμενες γενιές ήταν ο Αλέξανδρος, αρχέτυπο του στρατηλάτη και απόλυτου μονάρχη. Ακόμη και εικονογραφικά επιχειρούσε να ταυτιστεί ο εκάστοτε μονάρχης των ελληνιστικών βασιλείων με στοιχεία που παρέπεμπαν στον στρατηλάτη.

→ Καταχρώμενοι αυτού του ιδεολογήματος, οι Επίγονοι του Αλεξάνδρου ασκούσαν τη διοίκηση με ελάχιστα και υποτυπώδη θεσμικά όργανα. Οι απόλυτες εξουσίες των προσωποπαγών καθεστώτων ήταν θεμελιωμένες στην αποθέωση του μονάρχη και του στρατού του, με ταυτόχρονη υποβάθμιση, μέχρις εξαφάνισης, της πολιτικής παρουσίας της κοινωνίας.

→ Ξεχάστηκε η ανανεωτική δύναμη της ισηγορίας των δημοκρατικών ελληνικών πόλεων-κρατών, χάθηκε η κυρίαρχη ουσία και εξουσία της πρόσκλησης του κήρυκα προς τους απλούς πολίτες, «τὶς ἀγορεύειν βούλεται;».

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

• Η ελληνιστική εποχή

- Η νέα προνομιούχος τάξη των ελληνιστικών βασιλείων ήταν κατά κανόνα κλειστή στους μη Έλληνες, η γη ανήκε στο βασιλιά και καλλιεργείτο από ντόπιους αγρότες, κληρούχους με υποχρέωση στράτευσης ή χαριζόταν η εκμετάλλευσή της στους Βασιλικούς Φίλους. Οι παλαιές πόλεις κράτη είχαν ελάχιστους συγκριτικά πόρους για τα δημόσια αγαθά και στο αβέβαιο και βίαιο αυτό περιβάλλον προσπάθησαν να επιβιώσουν με νέες πρακτικές, όπως η ευεργεσία και οι συμφωνίες με κάποιον βασιλιά.
- Η κατάρρευση της αυτόνομης παρουσίας των πόλεων- κρατών στον ελλαδικό χώρο αντιμετωπίστηκε εν μέρει με τον σχηματισμό των συμπολιτειών: οι πόλεις μιας περιοχής συμφωνούσαν να αφήσουν τον έλεγχο των εξωτερικών τους υποθέσεων στα χέρια διαπολιτικών οργάνων. Στις ελληνικές υποθέσεις, η Αιτωλική και η Αχαϊκή συμπολιτεία είχαν τον πρωτεύοντα ρόλο.
- Η πτολεμαϊκή Αίγυπτος λειτουργούσε ως τυπικό παράδειγμα εσωστρεφούς και κεντρικά ελεγχόμενης οικονομίας. Το κράτος και το επικυρίαρχο ιερατείο επέβαλλαν απόλυτο έλεγχο στους κύριους τομείς της παραγωγής μέσω μιας ισχυρής γραφειοκρατίας και ενός κλειστού νομισματικού συστήματος, με τους παραδοσιακούς για την Αίγυπτο τρεις στόχους: στοιχειώδης διατροφή του πληθυσμού, νομισματική ρευστότητα για την εισαγωγή πρώτων υλών, πλεόνασμα για τον βασιλιά, την άρχουσα – κυρίως ελληνική – τάξη και, βεβαίως, το ιερατείο.
- Αντίθετα, η εικόνα της εξουσίας των Σελευκιδών βασιλέων ήταν εξωστρεφής. Απλωνόταν σε μια πανσπερμία λαών, με κυρίαρχη μια κλειστή ελληνική άρχουσα τάξη και ορισμένους εξελληνισμένους τοπικούς «αριστοκράτες». Ο γενικότερος εξελληνισμός της ανατολής ήταν σελευκιδικό επίτευγμα, με στόχο τον έλεγχο του ντόπιου στοιχείου: κληρούχοι πολεμιστές εγκατεστημένοι στις πόλεις και στα χωριά επέβλεπαν τους «λαούς»

Παγκόσμια ελληνική αυτοκρατορία υπό μακεδονική ηγεμονία

• Η ελληνιστική εποχή

- Η ανεκτική στάση στο ιδεολογικό σκέλος, δηλαδή ο σεβασμός στις θρησκευτικές πεποιθήσεις και παραδόσεις των κατακτημένων χωρών, βοήθησε τις κοσμικές εξουσίες των ελληνιστικών βασιλείων στην άσκηση των καθηκόντων τους. Η καλλιέργεια των τεχνών και των επιστημών συνεχίστηκε με μεγάλο κέντρο την Αλεξάνδρεια.
- Η Αθήνα, αν και στερημένη πολιτικής και οικονομικής εξουσίας, διατήρησε την πρωταγωνιστική θέση της στη φιλοσοφία. Αναθεωρήθηκε το κλασικό ιδεώδες και αναδείχθηκαν νέα ρεύματα με κέντρο τον άνθρωπο όπως ο επικουρισμός, ο στωικισμός, ο σκεπτικισμός. Η ίδρυση τεράστιων για την εποχή βιβλιοθηκών ευνόησε την καλύτερη οργάνωση της γνώσης, δημιούργησε θεωρητικές επιστήμες, όπως τη φιλολογία, κλάδους όπως τη λεξικογραφία, προώθησε τις φυσικές επιστήμες.
- Στο ιδεολογικό γίνεσθαι, αναδύθηκε κατά την ελληνιστική περίοδο μια γόνιμη περίοδος όσμωσης της ελληνικής θρησκείας και των ανατολικών λατρειών. Μεγάλη διάδοση γνώρισαν και οι μυστηριακές λατρείες, με τον εσωστρεφή χαρακτήρα τους προς τους μνημένους που είχαν πρόσβαση στην υποτιθέμενη αληθή γνώση.
- Η εξέλιξη της αττικής διαλέκτου ανέδειξε μία κοινή σε όλη την ανατολική Μεσόγειο ελληνική γλώσσα, θεμελίωσε τη διάδοση των αξιών του μυστικισμού και στήριξε μετά τον 2ο μ.Χ. αιώνα την ταχύτατη εξάπλωση του Χριστιανισμού.
- Η έκπτωση των αρχαιοελληνικών αξιών και καθημερινών πρακτικών, σε συνδυασμό με τις συνεχείς ενδοελληνιστικές αντιπαλότητες, επέτρεψαν στην ανερχόμενη “Ρωμαϊκή Πολιτεία” να υποτάξει τον 2ο π.Χ. αιώνα τον διασπασμένο ευρασιατικό ελληνιστικό κόσμο. Η κατάκτησή του ολοκληρώθηκε με τη μετατροπή της Αιγύπτου των Πτολεμαίων σε ρωμαϊκή επαρχία, το 30 π.Χ.